מט: הוציאו לו פרק חמישי יומא

והאיבא קמיצה. ומה שמקשה ר"י דכפי' קמא דמנחות (דף יח.) אמרינן גבי מנחת מאפה ומחבת ומרחשת זו היא עבודה קשה שבמקדש ובפרק כל המנחות כתות מלה (שם דף נד.) אמרינן אין לך שקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא נראה לי דהכא ג' דקא חשיב הכא עבודות קשות הם לכהן לעשות שיש בהן צער מליקה למליק בצפורנו לחתוך המפרקת וכן קמיצה דמנחת מאפה שיש לו צער לכהן למחוק בגודלו מלמעלה וכאצבע קטנה מלמטה ולהשוות דבר קשה וכן בחפינה כדמפרש שנוטל הבזך בשניו ועוד מפרש לקמן שהיה צריך ליהר מאד שלא יכוה מחוט הגחלים אבל גבי מנחת חוטא לא קאמר אין לך עבודה קשה יותר ממנחת חוטא אלא קשה לקמיצה קאמר לפי שאין מגובלת אין יכול להשוות בשעת קמיצה אבל צער אין לו:

שאני התם דיליף שה שה מפשה. מכאן יש לדקדק דהא דקאמר רבא במרובה (כ"ק דף עז:) זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים היינו שה [דפסח] כדאמרינן הכא דילפינן מיניה שה דפטר חמור ומרובה מסקינן דבנין אב דרבא לפטר חמור איצטריך וכדתנן אין פודין לא בעגל וכו' ולא כמו שפירש"י בפרק אומו ואת בנו (חולין דף עח:) דבנין אב דרבא משה כשבים ושה עזים עד שיהא אביו ואמו שניהם כשבים או שניהם עזים ועוד קשה לפירושו מהכיא דמרובה גופה דפריך התם ולרבי אלעזר דמתיר בכלאים מפני שהוא שה בנין אב דרבא למאי אתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ולא כרבי יהושע דאי רבי יהושע משה כשבים ושה עזים נפקא שמע מינה דבנין אב דרבא לא הוי משה כשבים ושה עזים על כן נראה כמו שפירשתי דמשה דפסח נפקא אבל מימה דרבא קרי ליה בנין אב וכן בג בג פ"ק דבכורות (דף יב.) קרי ליה גזירה שוה דקאמר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה מה להלן פרט לכל השמות הללו וכו' ועוד מאי שנא דנקט רבא להוציא כלאים טפי מטריפה ושמוטה ועוד דבאותו ואת בנו דכתיב ביה שה למעט טריפה כמו שהיינו ממעטי' כלאים אי לאו דכתיב או שה לרבות הכלאים דכתיב כפ' אותו ואת בנו ומרובה אלמה תנן[א] אותו ואת בנו טהג בטריפה ואפילו ר"ש לא פטר בטריפה אלא משום דשמיטה שאינה ראויה לא שמה שמיטה אבל ממשמעות שה לא פטר לא באותו ואת בנו ולא בתשלומי ד' וה' וכן רבי יוחנן[ב] אמאי ממייב בד' וה' מוכר את הטריפה ועוד רבי אלעזר דמתיר בכלאים לפדות ומוקי בנין אב דרבא לטמא שנולד מן הטהור מנא ליה דאין פודין בשמוטה וטריפה ועוד כי פריך במרובה לרבי אלעזר בנין אב דרבא ל"ל לימא דאיצטריך למעוטי שחוטה וטריפה וליכא למימר דהני כלא בנין אב נפקא ממשמעותא דשה דהני לאו שה ניתהו דהאמר בשמעתא דפר שחוט נמי מיקרי פר וי"ל דבנין אב דרבא וגזירה שוה לאו חדא מלתא היא אלא דתרוייהו נפקי מפסח דכתיב[ג] שה תמים זכר כן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו והשתא בנין אב דרבא נפיק מימורא דמן הכבשים ומן העזים דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה דמגזירה שוה לא הוה מסתבר למעוטי כלאים דהוה שריגן לה כרבי אלעזר אי לאו משום בנין אב מפני שהוא שה והוה מרבינן ליה מתפלה תפדה ריבה ואע"ג מרבינן להו כלאים מסתבר להו לרבויי אבל מבנין אב דמן הכבשים ממעטינן שפיר דלגמרא דפסח לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא דממעטינן בהו כלאים משור אי כשב אי עז ואע"ג דהאי קרא דמן הכבשים במלרים נאמר ועדיין לא נאמרו קדשים מ"מ בתר דנכתבו קדשים לא איצטריך למיכתב להאי קרא אלא זה בנה אב שכתב שה וכתב אלו מן הכבשים כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא הכלאים ואם תאמר ממיס דכתיב בהאי קרא למה לי מיתי משאר קדשים נראה לי דאיצטריך לכדדרשינן בפרק שני דזבחים (דף כה:) הלוכה אחון הפר ואחר כך קיבל דמו שנאמר ולקח מדם הפר הפר שהיה כבר אין לי אלא קדשי קדשים קלים מניין דכתיב זכר תמים בן שנה יהיה לכם שיהו כל הוייותיו תם וכן שנה ואף על גב דפריך עלה מכל הזכרים שנאמרו בהם כזית אלב זורק הדם אלמא לא בעינן שלם כשעת זריקה ומשני תרגמא אבן שנה נהי דכל הוייותיו לא בעינן שיהא תם קבלה מיהו גמר מיניה דילמד סתום מן המפורש כיון דגלי לן בפר דבעינן שיהא תם כשעת קבלה והשתא ניתא לרבי אלעזר אע"ג דשרי בכלאים ולא מוקי בנין אב לפטר חמור אבר באחריני מגזירה שוה והא דקאמר התם נאמר כאן שה ונאמר להלן שה מה להלן פרט לכל השמות הללו לאו דווקא דכלאים לא מגזירה שוה נפקא אלא מבנין אב אלא ניחא ליה לכלול כולם יחד דהא עבל מבנין אב לא נפקי מגזירה שוה אלא ממשמעות דשה וניחא נמי הא דאותו ואת בנו טהג בטריפה וכן תשלומי ד' וה' דבנין אב לא הוי אלא מכלאים וא"ת מכל מקום ליתי בגזירה שוה דשה כד'לילפינן פדיון פר חמור יש לומר דבה בהדיא אלא ילפינן שוה ותימה דקא דייק במרובה בנין אב דרבא למה לי אי לקדשים בהדיא כתב בהו ומשמע דאי לא הוה כתב בהו בהדיא אלא ילפינן בנין אב דרבא הוה ניחא ליה ואמאי הא אי לא כתב בקדשים אז לא היה מיותר מן הכבשים ומן העזים דהוה צריך למעוטי כלאים בגופיה ואומר ר' יצחק דדרך הגמרא להקשות כן לפי מה שלא פירש רבא בבנין אב שלו וה"ק אי לקדשים ותימה דמן הכבשים ומן העזים מיותר בלא מילף מקדשים אלא מקרא אחריני אפילו אי אמרינן הכי לא ניחא דהא בהדיא כתב בהו ואי הא גוונא איכא בכתובות בפרק עברה (כתובות דף מו:) וברש מסכת קידושין (דף ג:) גבי כסף קידושיה מגלן דאבוה הוה אי מבנות ופגם ואף על גב דבנות ופגם לא קי"ל בכתובות בפרק אלו נערות (כתובות דף מ: ושם) דאבוה הוו אלא מקידושין דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין אלא לרווחא קאמר גמרא אפילו אמ"ל דבנות ופגם מקרא אחרינא נפקא לא מצי למילף כסף קידושיה מהתם דמה להנך שכן אבוה שייך בגוייהו מיהו יש פירושים הרבה בשם ואין להאריך כאן בזה ולא ידענא מאי קשה מהכיא דמרובה דאפילו אי לא מייתר מן הכבשים אלא משום דגמרינן מקדשים ניחא הא דקאמר אי לקדשים אי לא הוה כתב בהדיא בהו הוה אמרינן הני דאיצטריך מן הכבשים לגופיה קדשים גמרינן בהיקשא דוחתא התורה לעולה וגו' וא"ת מאי קמיפעיא ליה בפ"ק דבכורות (דף יב.) לרבנן דאסרי בכלאים מהו לפדות בנדמה והא כלאים לא ממעטינן מגזירה שוה אלא מבנין אב ואם כן נדמה מהיכא מיתי וי"ל כיון דכלאים הוה מיסתבר לרבויי מתפדה תפדה ואתא בנין אב למעוטי מהשתא נמעט נמי נדמה מגזירה שוה וניחא דג"ש דווקא ולא גרייה מתפדה תפדה: איתיביה

כיצד הוא עושה [א]אוחז את הבזך בראש אצבעותיו ויש אומרים בשיניו [א] ומעלה בגודלו עד שמגעת לבין אצילי ידיו [2]וחוזר ומחזירה לתוך חפניו [2]וצוברה [ב]כדי שיהא עשנה שוהה לבוא ויש אומרים מפזרה כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא וזו [3]היא עבודה קשה שבמקדש זו היא ותו לא והא איכא מליקה והא איכא קמיצה אלא זו היא עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש שמע מינה חופן וחוזר וחופן שמע מינה איבעיא להו שחט ומת מה הוא שיכנס אחר בדמו מי אמרינן [3]בפר ואפילו בדמו של פר או דילמא בפר ולא בדמו של פר רבי חנינא אומר [3]בפר ולא בדמו של פר וריש לקיש אמר [ד]בפר ואפילו בדמו של פר רבי אמי אמר בפר ולא בדמו של פר רבי [ד]יצחק אמר בפר ואפילו בדמו של פר איתיביה רבי אמי לרבי יצחק נפחא [ה]נמנין [ה]ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט ואם איתא עד שיזרוק מיבעי ליה (ב) שני התם דכתיב [2]מהיות משה מחיותה דשה מתיב מר זוטרא [ו]:אין פודין לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בבוי אלא בשה שאני התם דיליף [3]שה שה מפסח [ז]אי מה להלן זכר תם ובן שנה אף כאן זכר תם ובן שנה ת"ל [3]תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו כולהו נמי אם כן שה מאי אהני ליה איתיביה

כילד הוא עושה. תפינה שניה שכפיס מן הבזך למוך חפניו לוחז את ראש הבזך ברגלאי אצבעותיו לאחר שהניח את המתחה כארך וידה של בזך כלפי בין זרועותיו ומעלה בשני גודליו ומושך את ידה בגודליו לצד גופו מעט מעט עד שמגיע ראש ידה לבין אצילי ידיו ולאש הבזך מגיע לגובה פס ידו וחוזר וממזירה דרך לדה למוך חפניו ולוכרה על הגחלים: **ימנין.** על הפסח מי שרולה לימנות ומושך ידיו ממנו מי שרולה לימשך עד שישחט: **ואם איפא.** דלאחר שחיטה נמי קרינן ביה על הדם עד שיזרק מיבעיא ליה: **ואם ימעט הכיס.** אם נעו מנוין להימעט ולמשוך את ידיהם: **מהיות משה.** בעוד שהוייתו קיימת יממעטו ולא משישחט: **אין פודין.** פטר חמור: **לא בעגל ולא בחיה.** דהה כתיב: **ולא.** בשה שמוטה: **ולא בכלאים.** דעז ורחל ואע"ג דמשני לדידיו הוא שה: **ולא בבוי.** דמים ולבייה. קתני מיהת ולא בשחוטה אלמא שחוטה לאו שה הוא:

והוליא

(א) גב' שאני התם דמתיב:

(ב) גב' כדיני ומערה בגודלו לתון חפניו. כל"ל הפנקייס פנר בגגולים (ועיתיב"ם הלכות עבודת יום"כ פ"ד הלכה ה' ובלח"מ שם):

(ג) [לקמן נב:]. ב) [לעיל מז: ומאר' סד: מנחות יח.]. ג) [מנחות נח.]. ד) [ר"ל יצחק נפחא]. ה) ניטין כה. פסחים ס: פט.. ו) [כ"ק עח. ע"ש. ז) כתובות יב. [חולין עח:]. ח) [חולין עח:]. ט) [כ"ק עז:]. י) [שמות יב].

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

כד א ב ג מיי' פ"ד מהל' עבודת יום"כ הלכה ה:
כה ד מיי' שם פ"ה הלכה יג:
כו ה מיי' פ"ב מהלכות קרבן פסח הלכה יד:
כז ו מיי' פ"ב מהלכות נכסים ה [נוסח"ע רי"ד סימן שמ פסיף כ]:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל

ת"ש כיצד הוא עושה אוחז הכף בראשי אצבעותיו ויש אומרים בשיניו ומערה בגודלין, עד שמעלה לבין אצילי ידיו, וחוזר ומרכינה, ומערה לחפניו וצוברה על גחלי המזבח, כדי שתהא מעובה על הגחלים שיהא עשנה שוהה לעלות. ויש אומרים מפזרה כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא, וזו היא מעבודות קשות שבמקדש. ראסיקנא ש"מ חופן בחרן חוזר וחופן בפנים ש"מ. שחט ומת מהו שיכנס אחר בדם זה הפר, פליגי בה ר' חנינה וריש לקיש, ור' אמי ור' יצחק נפחא. ומותבינן למאן דאמר בפר ואפילו בדמו של פר, הא דתנן בפסח מנין ומושכין ידיהם ממנו עד שישחוט. ואם (ה)דמו כמותו עד שיזרק הדם היה לומר. ודתינן שאני התם משה דדרשינן ביה מחיותיה רשה. תוב מוחבינן הא דתנן אין פודין פטר חמור לא בעגל כו'. ופשוטה היא.

תוס' ישנים

שחט ומת כו'. וה"ה נמי שחט ונטמא אלא מילתא אגב אורחיה קמ"ל דמטמא שחטו בפנים לעיבור היא ולא לטיהה אלא כלקמן ועוד כיון שהאמרו מי והקרבן שלו כדפירש' לעיל הייגו כשלו שאינו אלא שלוחו של ראשון ופר עצמו קריבה היה: עד שיזרוק מיבעי ליה. ור"ש קמני כתם עד שיזרק ומיהו פריך ליה מדקנן עד שיזרק מיבעי ליה אלא ש"מ דמחיות משה מחיותה דשה ור"ש אומר עד שיזרק דרש מהוייתה דשה אבל הקונטרס שהניח נהר שיבא על הא לא למנות דמיניה לא משני הכא מידי דמטמו על הא משמעתי בהמנלה ולא נמצאה ובהיא מודו כ"ע דאלי בשחיטה דמתיב דמנכתה אבל בהדר מטמו אלא דמשיבה פריך הכא דמחיות משה משמע ליה משיבה מדרשינן בפרק אלו הלכות (פסחים דף פט.) אבל מטמו פשיטא ליה לגלגולא דהוי עד שעת שחיטה מדמתיב בנכנסת והדר מטמו אלא לא פריך מתיבה: שאני התם דליף שה שה מפסח. תימה על הא דאמרי' בכ"ק פרק מרובה (דף עז:) אמר רבא אם כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים ומפרש רבי דהיינו שה של שפה דמתיב שה שה אבל אם תמים זכר מן הכבשים ומן העזים בלומר שאינו כלאים ומיתיבר הוא אלי שה מדמתיב מן הכבשים ומן העזים דלמעט הכלאים לא איצטריך דילפינן ליה משה דקדשים דממעטים כהו כלאים כמרובה ומאלי אמרינן דבר יאומן הכם כטיבתה דעריפה רבי יומנן הכם בטיבתה דעריפה רבי יומנן הכם בטיבתה דעריפה ר"ש ע"ב ר"ש ע"ב ר"ש ע"ב